

**ALPINUMI NA JAVNIM ZELENIM POVRŠINAMA
- DUH KREATIVNOSTI ILI...?**

**ROCK GARDENS IN THE URBAN OPEN AND GREEN AREAS
- A SPIRIT OF CREATIVITY OR ...?**

Stefanka Hadzi Pecova, Margarita Dimovska, Zvezda Bogevska

SAŽETAK

Na zelenim javnim i otvorenim površinama u središnjem gradskom području Skoplja mogu se često naći alpski vrtovi. Budući da ih nisu oblikovali stručnjaci (s jednom iznimkom) analiziraju se njihovo oblikovanje i izvedba. Proučavaju se njihove lokacije, funkcije, površina, izgled, upotrijebljen biljni materijal i stupanj održavanja. Provedena je anketa da se vidi kako građani prihvaćaju oblike alpskih vrtova na javnim mjestima i kako ih ocjenjuju. Rezultati ankete pokazuju da alpski vrtovi nisu prikladni oblici za javne gradske površine zbog nekoliko razloga: neprimjerene lokacije, loša izvedba i upotreba biljnog materijala, gubitak ukrasnih i estetskih aspekata samog alpskog vrta i položaja zelene površine. Analize također pokazuju da odluke o oblikovanju javne površine, zbog svog javnog značenja, ne bi trebalo biti isključivo pravo onih koji financiraju njihovu izvedbu (većinom su to vlasnici trgovina i kafića koji imaju očite ekonomske motive) ili su izravni korisnici zelenih površina. Analiza je pokrenula pitanje da li je potrebno zaposlenje stručnjaka - arhitekta prostornog uređenja u lokalnoj upravi da se brine o kakvoći javnih otvorenih i zelenih površina. To mjesto nije predviđeno našim propisima.

ABSTRACT

In the green public and open areas in the central part of Skopje rock gardens can often be seen. Taking in account that they were not designed by

professionals (with only one exception), an analysis of their design and construction was undertaken. Locations, functions of the areas, their appearance, plant material used; and the level of maintenance were researched. A poll was conducted to find out how the citizens accept rock gardens in the public places and how they evaluate them. The results of the questionnaire show that rock gardens are not appropriate forms for the urban public areas for several reasons: inadequate locations, bad construction and usage of plant material, loss of the decorative and aesthetic aspects of the rock garden itself and the site of the green area. The analysis also shows that the decision for the design of the public areas, because of their public character, should not be the exclusive right of those who finance their construction (mostly they are the owners of the stores or cafeterias who have obvious marketing motives) or those who are direct users of the green areas. The analysis actualised the question: is employment of a professional - landscape architect, who will look after the quality of the public open and green areas in the local government necessary? This job is not provided in our legislation.

UVOD

Alpinumi u centralnom gradskom području Skopja

U centralnom gradskom području Skopja gdje su zastupljeni poslovni objekti i objekti za stanovanje postoji malo javnih zelenih površina. To su poglavito zeleni prostori između objekata i prometnica ispresijecani stazama za prolaz. Imaju jednostavne geometrijske oblike. Manje više svugdje ima drvoreda. Cvijetne površine ne postoje ili su to žardinijere. Alpinum je jedini element za ukras javnih zelenih površina u centru grada.

CILJ

Predmet ovog istraživanja su alpinumi u centru grada Skopja kao dio javnih zelenih površina i način na koji se one uređuju.

Temeljni ciljevi su:

- ocijeniti kako se alpinumi uklapaju u prostor,
- kako su uređeni i komponirani,
- da li su prihvaćeni od građana,
- pokazati koliko lokalna samouprava poznaje specifične značajke, ulogu i značenje alpinuma kada su sastavni dio zelenih površina.

METODA RADA

Za ispitivanje alpinuma u centru Skopja odlučilo se načiniti analizu na pet lokacija u centralnom gradskom području.

Analiza je načinjena na temelju promatranja svakog prostora pojedinačno radi ocjene kakvoće alpinuma

Analizirani su sljedeći elementi:

- uklopljenost u prostor,
- način izgradnje,
- upotrijebljeni materijali,
- zastupljena vegetacija i
- estetski učinci (harmonija svih elemenata)

Da bi se doznalo kako građani ocjenjuju ove osobite dekoracijske elemente u javnim zelenim površinama provedena je anketa među građanima i bilo je postavljeno sljedeće pitanje:

- Da li im se sviđa alpinum?

Građani su dali ocjenu (dobro, loše i izvrsno) za svaki alpinum ponaosob.

REZULTATI

Analiza pet alpinuma u centru Skopja pokazala je sljedeće:

- namjena je uvijek potencirala ukrasni aspekt javnih zelenih površina,
- iako se načelno može kazati da su alpinumi dobro uklopljeni u svoje lokacije, opći je dojam da je upotreba kamena nestručna i neprimjerena,

- za alpinum uvijek se koristi šupalj kamen vapnenac,
- samo na dvije lokacije korištena je voda za dopunjavanje ukrasnog učinka,
 - svi kameni su jednoliki,
 - ne može se izvući zajednički nazivnik za upotrebu vegetacijskog materijala. Neki alpinumi su vrlo siromašni, a drugi bogati. U svima prevladavaju mali koniferi. Zastupljene su sljedeće cvjetne vrste: Dianthus alpinus, Aster alpinus, Cerastium bibersteinii, Stachys lantana, Lavanda officinalis, Festuca viridis, Festuca glauca i dr.

Ocjena ukrasnog učinka alpinuma obavljena je na temelju sljedećih kriterija:

- načina konstrukcije
 - dosega harmonije elemenata (kamena i vegetacije).
- Korištena je ljestvica od tri stupnja. Ocjena je da konstrukcija nije izvedena dosta stručno, što nepovoljno utječe na učinke koje alpinum stvara.
- Postignut je stanovit stupanj harmonije između kamena i vegetacije. Problem je što kod nekih od njih ima previše raznorodne vegetacije, što umanjuje učinak harmonije.
- Za ocjenu ukrasnih učinaka osobito nepovoljna je činjenica da osim jednog svi ostali su vrlo zapušteni.

Ocjena ankete

U cilju dobivanja mišljenja o tome kako su alpinumi prihvaćeni u gradu Skopju provedena je anketa među prolaznicima.

Građanima su bila postavljena sljedeća pitanja:

- da li im se sviđaju alpinumi i,
- kakvo je njihovo mišljenje o lokacijama i uklopjenosti alpinuma u prostoru.

Opća ocjena za sve alpinume je da su dobro uklopljeni u prostor tamo gdje se nalaze, ali se ne vodi briga o njihovom održavanju, a time alpinumi ne postižu traženi ukrasni učinak.

Stefanka Hadzi Pecova et al.: Alpinumi na javnim zelenim površinama - duh kreativnosti ili...?

Lokacija	Ul. "Marksa i Engelsa" - ispred poslovnog objekta - Mobimaka
Površina	Širina 5 m, dužina 10 m, visina 2 m, p = 50 m ²
Namjena i funkcija	Tvorba ukrasnih učinaka ispred javnog objekta
Zastupljena vegetacija	Thuja sp., Juniperus old gold, Juniperus media, Taxus baccata, Pinus sp., Chamaecyparis lawsoniana ellwoodii, Taxus baccata fastigiata, Salix sp., Pinus mugo., Acer pulmatum, Cotone aster horizontalis, Euvonymus sp., Festuca viridis, Aster alpinus, Stachys lanata, sukulenti
Uklopljenost u prostor	Dobra
Način izgradnja	Primjeren i kombiniran s vodnim bazenom
Upotrijebljeni materijali	Jednorodni materijali s dodacima pijeska i šljunka
Zastupljena vegetacija	Bogata, ali neprimjereno komponirana
Ukrasni učinci	Harmonija svih elemenata u alpinumu, ali alpinum nije dobro uključen u ukupno okružje

Ocjena alpinuma prema anketiranim građanima:

Izvršno ocijenjen, maksimalno postignuti učinci i primjerena lokacija.

Stefanka Hadzi Pecova et al.: Alpinumi na javnim zelenim površinama - duh kreativnosti ili...?

Lokacija	Ul. "Ivo Lola Ribar", ispred servisa za pranje automobila i kavana
Površina	Širina 12 m, dužina 20 m, visina 1.4 m, p = 240 m ²
Namjena i funkcija	Dekorativna
Zastupljena vegetacija	Juniperus sp., Taxus baccata, Thuja sp., Salix caprea, Acer palmatum, Stachys lanata, Dianthus alpinus, Lavandula officinalis., Kniphophia sp., Cytisus praecox, Evonimus sp., Lonicera sp., Festuca glauca.
Uklopljenost u prostor	Loša
Način izgradnja	Primjeren i kombiniran s vodnim bazenom
Upotrijebljeni materijali	Raznorodni
Zastupljena vegetacija	Bogata zastupljenost, prizemni sloj je harmoničan, a vegetacija žbunja kaotično raspoređena
Ukrasni učinci	Dobra uklopljenost u prostoru i postoji harmonija svih elemenata.

Ocjena alpinuma prema anketiranim građanima:

Ocjena je nepovoljna s opaskom da je površina zasađena travom s drvoredima više odgovara u usporedbi s alpinumom izvedenim ispred javnog lokala.

Stefanka Hadzi Pecova et al.: Alpinumi na javnim zelenim površinama - duh kreativnosti ili...?

Lokacija	Ul. "Marksa i Engelsa" br. 1 - ispred stambenog objekta, u prizemlju su smješteni poslovni prostori
Površina	Širina 8 m, dužina 14 m, visina 1m, p = 56 m ²
Namjena i funkcija	Dekorativna (javno zelenilo između stambenog objekta i bulevara)
Zastupljena vegetacija	Juniperus sp, Cydonia sp., drvored od Acer pseudoplatanus, ostaci od Jucca fillamentosa izvan površine alpinuma
Uklopljenost u prostor	Loša
Način izgradnja	Neprijmjeran (tendencija da asociira na alpinum)
Upotrijebljeni materijali	Jednoliki
Zastupljena vegetacija	Siromašna
Ukrasni učinci	Dobra uklopljenost u prostor postoji harmonija svih elemenata

Ocjena alpinuma prema anketiranim građanima:

Dana je dobra ocjena samog alpinuma, s opaskom da lokacija nije primjerena i da alpinum nije dobro ograđen.

Lokacija	Bul. "Partizanski odredi ", pješački prijelaz između kavana
Površina	Širina 1,3 m, dužina 2,5 m, visina 1,8 m, p = 3.25 m ²
Namjena i funkcija	Dekorativna
Zastupljena vegetacija	Ne postoji
Uklopljenost u prostor	Loša
Način izgradnja	Primjerena
Upotrijebljeni materijali	Samo kamen alpinum je vrlo zapušten
Zastupljena vegetacija	Nisu
Ukrasni učinci	Loši učinci zbog lošeg održavanja

Ocjena alpinuma prema anketiranim građanima:

Alpinum je dobro ocijenjen, lokacija je primjerena, ali mjere održavanja ne zadovoljavaju.

Stefanka Hadzi Pecova et al.: Alpinumi na javnim zelenim površinama - duh kreativnosti ili...?

Lokacija	Ul. "Veljka Vlahovića"- AD Pelagonija
Površina	Širina 4 m, dužina 5 m, visina 1,5 m, p = 20 m ²
Namjena i funkcija	Dekorativna
Zastupljena vegetacija	Jucca filamentosa, mini četinari
Uklopljenost u prostor	Dobra
Način izgradnja	Transformiran u žardinjeru
Upotrijebljeni materijali	Jednoliki - upotrijebljena samo vegetacija
Zastupljena vegetacija	Djeluje bogato
Ukrasni učinci	Dobra uklopljenost, ali ne postoji harmonija između elemenata.

Ocjena alpinuma prema anketiranim građanima:

Alpinum je dobro ocijenjen, lokacija je primjerena, ali mjere održavanja ne zadovoljavaju

Stefanka Hadzi Pecova et al.: Alpinumi na javnim zelenim površinama - duh kreativnosti ili...?

Lokacija	Ul. "Veljka Vlahovića" - ispred kavane
Površina	Širina 4 m, dužina 6 m, visina 2 m, p = 12 m ²
Namjena i funkcija	Dekorativna
Zastupljena vegetacija	Hedera helix, četinari, lukovice
Uklopljenost u prosto:	Dobra
Način izgradnja	Transformiran u žardinjeru
Upotrijebljeni materijali	Jednoliki - upotrjebljena samo vegetacija
Zastupljena vegetacija	Djeluje bogato
Ukrasni učinci	Dobra uklopljenost, ali ne postoji harmonija između elemenata.

Ocjena alpinuma prema anketiranim građanima:

Ovaj alpinum je loše ocijenjen, lokacija je dobra, ali nisu postignuti željeni rezultati glede harmoničnosti elemenata.

ZAKLJUČCI

Analize su pokazale da su alpinumi posljednjih godina postali omiljeni elementi građanima Skopja i da se nalaze u centralnom gradskom području.

Grad nije definirao politiku uređenja i korištenja javnih zelenih površina.

Za uređenje javnih zelenih površina angažiraju se neprofesionalne osobe što pokazuje ne samo način njihove konstrukcije nego i njihovog održavanja.

Svi alpinimi bez iznimke su načinjeni na javnim zelenim površinama koje se nalaze ispred prodavnica ili poslovnih objekata. Jasno je da alpinumi predstavljaju marketinški motiv investitora.

Alpinum kao poseban element u parku nije dostatno poznat. Na ovakav zaključak upućuje činjenica očitog nedostatka umijeća izvedbe ovakve konstrukcije i nedostatno poznavanje vegetacijskog materijala.

Lokacije na koje su postavljeni uglavnom su neprimjerene, a alpinumi načinjeni neodgovarajućim materijalima.

S obzirom da su alpinumi složeni oblici uređenja grada postavljaju se pitanja da li oni održavaju duh kreativnosti graditelja i korisnika ili.....?.

Adresa autora *Autor's address:*

Primljeno: 12. 4. 2003.

Stefanka Hadzi Pecova, prof.
Univerzitet "Sv. Kiril i Metodij"
Zemjodjelski fakultet - Skopje
Katedra za gradinarstvo i cvečarstvo

Margarita Dimovska,
apsolvent na Gradinarsko-cvečarska nasoka
Zemjodjelski fakultet - Skopje

Zvezda Bogevska,
student na Gradinarsko-cvečarska nasoka
Zemjodjelski fakultet - Skopje
Bul. A. Makedonski, bb
1000 Skopje
R. Makedonija